Motion
1984/85:2244

Thorbjörn Fälldin m. fl.

Miljöpolitiken

Inledning

Naturresursernas användning, hushållning och varsamheten måste få en grundläggande plats i 1980-talets miljöarbete.

Det gäller de förnyelsebara resurserna. Dit räknar vi sådana resurser som hela tiden skapas i jordens kretslopp. Rinnande vatten, vindar, växande skog. Jorden är full av resurser som hela tiden skapas och som människan bör utnyttja effektivt, men varsamt för att också garantera samma eller bättre levnadsmöjligheter för framtida generationer. Minst lika varsamt och effektivt måste vi hantera de resurser som inte förnyas.

Vi måste, inte minst i miljöfrågor, ta fram nya instrument för att i tid se och inse problemen och vidta åtgärder mot dem. I denna motion framför vi förslag till införande av sådana instrument.

Internationellt miljöarbete

I naturresurs- och miljöpolitiken är det nödvändigt att de globala frågorna länkas ihop med det nationella arbetet. Det är alldeles självklart att den svenska förståelsen för och inställningen till de globala miljöfrågorna måste genomsyra hela vårt internationella agerande och inte minst vår biståndsverksamhet. Behovet av internationellt miljösamarbete aktualiseras starkt av de alltmer akuta problemen med gränsöverskridande luftföroreningar. De stora miljöproblemen som försurning, ozonförstöring, koldioxidproblem och havsföroreningar kan aldrig lösas på nationell nivå.

Regeringen bör ta fram riktlinjer för vårt internationella miljöarbete med tyngdpunkt på långsiktiga effekter. Ett sådant arbete påbörjades under förra regeringen och bör nu fullföljas. När det gäller våra biståndsinsatser har vi framlagt förslag om detta i annat sammanhang.

Offentliga utfrågningar

Många av dagens miljöproblem beror på bristande förståelse för de biologiska kretsloppen, ekosystemens funktion och hur natur- och samhällssystem kan och bör samverka. Skall man kunna använda naturresurserna på ett effektivt och samtidigt varsamt sätt så ställer det stora krav på goda kunskaper. Dessa kunskaper bygger i sin tur på god vetenskaplig och teknisk information. Sådan information presenteras emellertid sällan på ett sätt som gör den lämpad att direkt utnyttjas som beslutsunderlag för

politiska beslutsprocesser.

Det finns olika sätt att belysa osäkerheten och motstridigheterna i ett beslutsunderlag. Ett sådant förfarande är det svenska utredningsväsendet. Vi föreslår att man som ett komplement till detta utredningsväsende inför ett system med s. k. hearings och vetenskaplig medling.

Hearings är en form av organiserade offentliga utfrågningar. Det är ett system som framför allt används i USA som ett medel för att ge kontroversiella frågor en allsidig belysning. Genom att hålla organiserade offentliga förhör, ofta under domstolsliknande former, har olika intressegrupper och parter givits möjlighet att diskutera såväl ett skriftligt grundmaterial som varandras synpunkter. Genom processen har beslutsfattarna fått möjlighet att få frågor som de uppfattar som oklara belysta. Strikta procedurregler beträffande t. ex. inläggens längd m. m. och inte minst utfrågningarnas offentliga karaktär kan bidra till att höja nivån på själva genomgången av problemet.

I Sverige har vi hittills inte haft någon erfarenhet av offentliga utfrågningar. Det närmaste man kommer är sannolikt de förhandlingar som koncessionsnämnden för miljöskydd genomför i samband med prövningen av enskilda ärenden.

Vi hävdar att det svenska utredningsväsendet och därtill hörande remissförfarande bör kompletteras med ett system med offentliga utfrågningar och att detta är särskilt viktigt i frågor som berör miljön och naturresursutnyttjandet.

Vi föreslår att offentlig utfrågning prövas i anslutning till några därtill lämpade utredningar. Dessa utfrågningar bör äga rum sedan remissvar inkommit. Den kommitté etc. vars betänkanden behandlas skall vara företrädd vid utfrågningen. Företrädare för remissinstanserna bör också anmodas att delta. Utfrågningen bör ledas av en opartisk ordförande.

Vetenskaplig medling

För vissa frågor som gäller osäkerhet i beslutsunderlaget kan s. k. vetenskaplig medling vara ett användbart instrument. Tanken med vetenskaplig medling är att man i olika tekniska vetenskapliga frågor skall bereda beslutsunderlaget så att osäkerhetens natur beskrivs så klart som möjligt. Vetenskapsmän, med kompetens i den aktuella frågan och med motstående åsikter, skall gemensamt arbeta igenom problemområdet. Denna genomarbetning leds av en medlare vars uppgift är att se till att processen fungerar. De aktuella vetenskapsmännen med motstående åsikter skall tillsammans åstadkomma ett dokument där problemen analyseras och där den allmänt accepterade kunskapen inom ämnet tydligt redovisats. Verkliga och skenbara motsättningar redovisas. Proceduren leder fram till ett dokument som beslutsfattaren kan utnyttja. I detta redovisas vad som är allmänt accepterat kunskapsläge inom området och kring vilka frågor det

råder verklig osäkerhet. Om proceduren fungerar och medlaren fullgör sin uppgift så kommer dokumentet också att ge en god bild av orsakerna till motstående åsikter och tolkningar av materialet. En av hörnpelarna i metoden är att vetenskapsmännen med motstående åsikter var för sig skall beskriva den andres ståndpunkt på ett för denna tillfredsställande sätt. De skall också gemensamt precisera sina åsiktsskillnader och grunderna för skiljaktiga tolkningar. Allt detta leder till att man kan vänta sig en god precisering var problemets kontroversiella och illa belysta delar är att finna.

Vi föreslår att vetenskaplig medling bör utvecklas och prövas inom naturresurs- och miljöområdet.

Naturresursräkenskaper

Naturresursräkenskaper är en metod för att belysa de komplexa samband som råder mellan naturresurser, miljöpåverkan och ekonomiska aktiviteter. Ett system för naturresursräkenskaper kan ge ett förbättrat underlag för att underbygga samhällsekonomiska beslut som kan ha stora konsekvenser för naturresursutnyttjande och miljö. Vidare ger naturresursräkenskaper information om samhällsekonomiska konsekvenser av naturresurs- och miljöpolitiska beslut.

De erfarenheter som finns i andra länder som t. ex. Norge och Holland visar att man till rimliga kostnader kan utveckla ett system med naturresursräkenskaper i Sverige. Det kan grundas på de modeller som används i de ekonomiska långtidsutredningarna. Utländska erfarenheter pekar också på möjligheter till stora samordningsvinster när det gäller statistikinsamling och bearbetning.

Metoden med naturresursräkenskaper har naturligtvis begränsningar. Så omfattar de t. ex. bara sådana naturresurser som i ekonomisk mening är klassificerade som råvaror. Man kan också i huvudsak endast beakta sådana miljösamband som har att göra med mätbara utsläpp.

Vi föreslår att naturresursräkenskaper prövas som en del av planeringsprocessen när det gäller naturresurs- och miljöfrågorna.

Miljökonsekvensbeskrivningar

Vid beslut av övergripande politisk karaktär bör konsekvenserna för naturresurser och miljö belysas på samma sätt som man i dag redovisar t. ex. ekonomiska, regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska effekter av en föreslagen åtgärd. I beslut med direkt anknytning till naturresurs- och miljöfrågor kan beslutsunderlaget förbättras genom att man i större utsträckning behandlar effekterna på miljön av en åtgärd eller verksamhet. Ett steg i den riktningen är ändringen av miljöskyddslagen 1981.

Avsikten med miljökonsekvensbeskrivningarna bör vara att de skall

vara en del av beslutsunderlaget. De kan då bidra till att kunskapsluckor upptäcks och till att genom en allmänt ökad kunskap få insikt om naturresurs- och miljöfrågor i samhället. Konsekvenserna kan uttryckas i pengar eller som effekter av olika slag. I det vidgade beslutsunderlag som konsekvensbeskrivningar ger bör som regel alternativa handlingsmöjligheter presenteras.

I samband med prövning enligt 136 a § i byggnadslagen sker vissa ningar av miljöeffekter. Det samma gäller de prövningar som förekommer enligt miljöskyddslagen.

Vi anser att man bör ytterligare förbättra beslutsunderlaget genom att utvidga de nu redovisade konsekvensbeskrivningarna.

I det sammanhanget kan vi konstatera att utsläpp oftast beskrivs noggrant vad avser sammansättning av mängd, medan effekterna på miljön vad avser art, styrka och varaktighet ofta behandlas ytligt eller helt förbigås. Orsaken till detta är självfallet att miljöeffekter oftast är svåra att förutsäga. Vidare kan vi konstatera att aspekter på naturresurshushållning i allmänhet behandlas mer ytligt än rena miljöeffekter. Underlaget vid prövning av anläggningsprojekt skrivs ofta inte som en helhetsbeskrivning utan endast med syftet att uppställa de krav som ställs av den lag efter vilken prövning skall ske. Endast undantagsvis beskrivs alternativa utformningar av projekt liksom konsekvensen av att inte vidta någon förändring, (0-alternativet).

Vi föreslår att de konsekvensbeskrivningar som görs vid prövning enligt 136 a § byggnadslagen och miljöskyddslagen utvidgas till att även omfatta de alternativa projekt som är möjliga (inkl. s. k. 0-alternativ). Vi föreslår vidare att konsekvensbeskrivningar också bör göras vid andra i sammanhanget viktiga beslut, inkl. övergripande politiska beslut, där sådana beskrivningar i dag inte är obligatoriska.

Kemikalieförsäkring

Den som säljer en hälso- eller miljöfarlig vara i Sverige är skyldig att känna till de risker som kan vara förknippade med varan och dess hantering. Lagen innebär i princip omvänd bevisföring och är svår att efterleva. Det beror bl. a. på att det redan finns mängder med kemikalier på marknaden och på att det tillförs många varje år. Problemet är helt enkelt för stort i förhållande till kontrollapparaten.

Den statliga kontrollen av kemikalier måste finnas kvar — och stärkas — men verksamheten bör kompletteras med en obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier. En sådan försäkring kan likna den som gäller för bilar. Där gäller en obligatorisk skyldighet att ha en ansvarsförsäkring.

I fallet med kemikalierna skulle producenter av dem och importörer av kemikalier åläggas att ta en försäkring vars premie på vanligt sätt skulle fastställas av försäkringsbolagen. Dessa skulle sätta premien efter en risk-

bedömning, efter hur väl företagen angivit produktens innehåll samt efter tidigare erfarenheter av det aktuella företaget.

Som ett resultat av ansvarsförsäkringen skapas dels resurser för att ersätta tredje man för skador som uppstår — även långt efter det att det aktuella företaget eventuellt har försvunnit från marknaden —, dels för att bedriva forskning kring kemikalierna och deras effekter på människa och miljö. Till detta kommer att försäkringsbolagen på olika sätt kommer att engagera sig i olika former av förebyggande verksamhet.

Sammanfattningsvis kommer ett system med en obligatorisk ansvarsförsäkring för kemikalier att åstadkomma en minskning av mängden farliga eller osäkra kemikalier, en bättre kontroll av de produkter som säljs och används samt bättre ersättningsmöjligheter för den som drabbas av de kemiska produkternas negativa effekter. Vi återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder på kemikalieområdet i samband med regeringens aviserade proposition i frågan.

Vi tar här också upp några av de allvarliga miljöproblem som kommer att påverka livsbetingelserna i Sverige liksom i flera andra länder. Åtgärder mot försurningen föreläggs riksdagen i samband med regeringens aviserade proposition angående luftföroreningar och försurning.

Koldioxidproblemet

Koldioxidproblem bedöms av vetenskapsmän som det allvarligaste miljöproblemet. Vid förbränning av fossila bränslen bildas koldioxid. På grund härav ökar mängden koldioxid i luften. Koldioxiden har en grundläggande betydelse för värmebalansen mellan jorden och rymden genom att koldioxiden i atmosfären minskar värmestrålningen från jorden. Koldioxidhalten i atmosfären spelar därför en dominerande roll för klimatet på jorden. Beräkningar ger resultatet att en dubblering av koldioxidmängden i luften leder till en global temperaturökning på 2 à 3 grader mer vid nordpolen, mindre i ekvatoriella trakter. På grund av havens kapacitet att ta upp koldioxid fördröjs dock troligen denna förändring ett eller annat decennium. Givetvis är dessa beräkningar osäkra och ännu har icke någon klimatförändring inträffat som kan förknippas med den pågående koldioxidökningen. Kanske kan sådana samband konstateras före sekelskiftet.

Stora delar av vår jordbruksmark i världen ligger i områden som kan hotas av koldioxidhöjningen. Omställningsproblemen kan bli stora. Detta kan också få säkerhetspolitiska konsekvenser om möjligheterna för livsmedelsproduktion drastiskt förändras.

Koldioxidproblemet ställer oss därför inför en allvarlig principiell fråga. Hur skall vi agera, när dels konsekvenserna av en fortsatt ökande användning av fossila bränslen är osäkra, dels kanske ligger först uppemot ett halvt sekel fram i tiden?

En kraftig ökning av kolanvändningen i världen kommer att leda till att kolet får en väl så stor strategisk betydelse som oljan i dag. En ersättning av olja med kol kommer inte att minska Sveriges utlandsberoende för sin energiförsörjning. Endast en satsning på inhemska förnybara energikällor har i det avseendet önskad effekt. Förbränning av ved ökar däremot ej luftens koldioxidhalt, eftersom vedens kolinnehåll tagits från luftens koldioxid. Effektivisering av energiutnyttjandet ger också minskade utsläpp.

Det är viktigt att dessa frågor beaktas vid ett avgörande om vilken roll kol skall tänkas få i svensk energiförsörjning. Centerpartiets energiförslag innebar att vi kan avveckla kärnkraften utan introduktion av kol.

Koldioxidproblemet kan bara minskas om vi minskar utnyttjandet av fossila bränslen. Det är ytterst angeläget att få till stånd internationella överenskommelser om begränsningar av detta, inte minst ur det perspektiv koldioxidproblemet ger.

I Sverige har inte koldioxidproblemet belysts i eller påverkat något statligt utredningsarbete eller beslut. Koldioxidproblemet bör därför mot denna bakgrund belysas i en statlig utredning eller i en offentlig utfrågning, hearing.

Ozonproblemet

De ytterst små mängder av ozon som förekommer framför allt på 20—40 km höjd är av mycket stor betydelse för livet på jordytan. Ozonet förmår nämligen absorbera den skadliga delen av den ultravioletta delen av solstrålningen och hindrar denna att nå jordytan. Under senare år har man insett att det finns en reell möjlighet att människan skulle kunna påverka ozonskiktets tjocklek. De föroreningar som främst är utpekade är dels kväveoxider från avgaserna på överljudsplan flygande på ca 20 km höjd, dels s. k. freoner som används bl. a. i sprayflaskor, skumplasttillverkning, värmepumpar. De ökade utsläppen av dikväveoxider kan på sikt också bli ett problem. Bägge dessa ämnen, kväveoxider och fluorkolväten, har visats kunna ge upphov till en minskning av ozonhalterna och därmed ge en ökning av den ultravioletta strålningen vid markytan. En sådan ökning skulle i sin tur medföra bl. a. en ökning av frekvensen av hudcancer hos ljushyade människor samt svårbedömda, men allvarliga, skador på växter.

Freoner har relativt lång uppehållstid i atmosfären. Det innebär att de hinner blanda om sig väl över stora delar av jorden. De eventuella effekterna på ozonskiktet blir inte begränsade till de områden på jorden där utsläppen ägt rum utan kommer att drabba hela jorden. Problemet med ozonskiktet är, precis som koldioxidproblemet, i verklig mening globalt.

Den föregående regeringen införde ett förbud mot användning av freoner i sprayflaskor. Men den övriga användningen av freoner har sedan dess ökat kraftigt. Ökningen är i storleksordningen 6—7 % per år i Sverige. Den är störst i skumplasttillverkningen. Kylsektorn har en litet mindre

ökning. En begränsning av freon har därför ingen effekt så länge tillverkningen ej minskar.

Det är därför angeläget att det nordiska samarbetet intensifieras för att kartlägga och åtgärda utsläpp som kan inverka negativt på ozonskiktet. Regeringen måste därför vidta åtgärder för att minska produktionen och användningen av freoner samt främja andra produktionsmetoder inom framför allt skumplasttillverkningen.

Genetiska resurser

Genetisk mångfald är en grundförutsättning för bibehållande och utvecklande av liv på jorden. Det gäller både variation och mångfald såväl mellan som inom olika arter. Bland de organismer vi lever tillsammans med utan att direkt utnyttja finns viktiga alger, bakterier och många gröna växter. Utan dessa organismer och deras mångfald skulle de grundläggande förutsättningarna för liv inte vara uppfyllda. För att producera nyttigheter är vi dessutom beroende av många växter och djur. En stor del av höjningen av produktiviteten inom jordbruket och trädgårdsodlingen liksom utvecklingen av djuruppfödningen har möjliggjorts genom att man systematiskt utnyttjat den genetiska variationen i olika typer av förädling.

Ett ökat befolkningstryck, kemikaliespridning och ett hårt utnyttjande av naturresurserna har lett till att arter försvinner i ökad takt — snabbare än nya arter utvecklas.

Mer än 40 % av läkemedlen i dag kommer från naturen. Läkemedelsforskningens intresse för dessa läkemedel har ökat markant under de senaste årtiondena. Ändå är det bara en bråkdel av jordens alla växter som man har testat för att utröna om de är medicinskt intressanta.

Det sker över hela världen en snabb utrotning av de genetiska resurserna. Tusentals lokala varianter av de viktigaste grödorna försvinner. Av de 300 000 högre växterna utnyttjar vi knappt 600. Vår bas är i själva verket ännu smalare, för det är bara ca 15 arter som ger huvuddelen av världens livsmedelsskördar. Skulle vi "misslyckas" med bara en enda av dessa grödor skulle det vara katastrof.

När man börjat förstå behovet av att bevara den genetiska variationen har man också inrättat s. k. genbanker. Det är på sitt sätt hoppingivande när det gäller att rädda försvinnande arter. Än så länge är planerna och resurserna för att skapa sådana genbanker klart otillräckliga. Sverige måste stödja de förslag som framlagts inom FN:s livsmedelsorgan, FAO, för att få till stånd en konvention angående patentering av genmaterial.

Den nuvarande patenträttsliga lagstiftningen är uppenbart inte utformad med tanke på levande organismer som uppfinningar. Frågan är då hur patent kan bli lämplig skyddsform för vissa mikrobiologiska uppfinningar.

Den som betalar för att nya sorter arbetas fram vill naturligtvis ha någon

form av upphovsmannarätt. Om man utarbetar ett skydd för specifika genotyper av mikroorganismer skulle man kunna få en motsvarighet till växtförädlingens sortskydd. Generna inom sorten måste vara tillgängliga för alla att använda för vidare forskning och utveckling. Skydd mot begränsning av utnyttjande av genetiska resurser måste därför tas fram. Eftersom en art utgör en avgränsad samlad mängd gener bör inte patent få ges på en art. Detta bör vara en utgångspunkt även om artbegreppet ibland kan vara oklart när det gäller mikroorganismer.

Varaktiga miljöeffekter

Förekomsten av DDT-rester i levande organismer har minskat tydligt sedan DDT-förbudet 1975. Även PCB-halterna börjar nu minska. Båda är ämnen som har mycket långlivade effekter och ytterst långsamt bryts ned i naturen. Det finns flera sådana s. k. långlivade kolföreningar, vars livslängd är okänd och vars miljöeffekter är allvarliga.

Det stora antalet framställda onaturliga kolföreningar och deras livslängd i miljön ger anledning till särskild oro. Risken för att spridningen av sådana långlivade ämnen i miljön skall orsaka vidsträckta och svårartade miljöstörningar måste bedömas som stor. Det är angeläget att miljöskyddet och produktkontrollen mer än hittills beaktar de hälso- och miljörisker som kan vara förbundna med onaturliga kolföreningar med okänd livslängd i miljön. Att hänsyn tas till olika föroreningars livslängd är för övrigt motiverat även av ekonomiska skäl. De flesta onaturliga kolföreningar torde lätt eller relativt lätt brytas ned till ofarliga substanser. För dem behöver då inte så rigorösa och kostsamma miljöskyddsvillkor ställas som för de långlivade substanserna.

För onaturliga kolföreningar bör som huvudregel gälla att spridning i miljön endast kan tillåtas om man med god säkerhet kunnat visa att substanserna bryts ned fullständigt i miljön till naturliga ämnen och att denna process sker i en takt som kan accepteras från miljösynpunkt.

För de i princip oräkneliga onaturliga ämnen som i stora mängder bildas som oönskade biprodukter i industrins processer, framför allt vid klorblekning av massa, och vid ofullständig förbränning kommer man i praktiken inte att kunna redovisa alla de uppgifter om nedbrytbarhet etc. som skulle krävas för att man på ett tillfredsställande sätt skulle kunna avgöra om utsläpp till miljön kan accepteras. Framför allt kommer man inte att kunna utesluta att utsläppen innehåller långlivade substanser som först efter lång tid gör sig märkbara i miljön. Här måste man kräva att bästa möjliga teknik tillämpas. Tillverkning och/eller efterföljande rening måste utformas så att utsläppen minimeras av sådana oidentifierade onaturliga ämnen vilkas kanske långvariga miljöeffekter ingen kan förutse. Detta villkor torde i många fall komma att innebära att utsläpp och restprodukter måste brytas ned till harmlösa substanser genom förbränning eller med

kemiska metoder.

Det tekniska miljöskyddet under 1970-talet i Sverige såväl som i många andra länder ägnades till stor del åt att minska de stora utsläpp som människor — ofta med all rätt — upplevde som starkt störande men som kanske inte i alla fall var de på lång sikt allvarligaste för hälsa och miljö, medan mindre insatser gjordes för att förebygga uppkomsten av bestående eller långvariga miljöstörningar.

Från senare hälften av 1970-talet har emellertid ökad uppmärksamhet ägnats åt utsläppen av långlivade och/eller giftiga föroreningar från framför allt blekerierna. Nya eller modifierade processer för blekning och avloppsrening kommer därför efter hand att leda till lägre utsläpp av klorerad substans från blekerierna. Med nuvarande utveckling kommer emellertid utsläppen att för lång tid framöver vara mycket stora. Spridning av tungmetaller, såsom kadmium och kvicksilver, utgör ett lika allvarligt miljöproblem genom att de som grundämnen aldrig bryts ned.

Det är emellertid angeläget att, som en princip, slå fast att spridning av tungmetaller och onaturliga kolföreningar med lång eller okänd livslängd inte kan accepteras. Denna princip bör självfallet redan nu tillämpas då utsläppsvillkor formuleras för nytillkommande eller ändrad verksamhet. Tillämpningen bör därvid underlättas genom att villkor för eventuella utsläpp av mindre farliga substanser inte görs mer betungande än vad som verkligen är motiverat från miljösynpunkt. Åtgärder mot utsläpp av ämnen som förorsakar långvariga effekter måste prioriteras i miljöarbetet.

Hemställan

Med stöd av det anförda hemställs*

1. att riksdagen beslutar att uppdra åt regeringen att utarbeta riktlinjer för det internationella miljöarbetet enligt vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen beslutar uppdra åt regeringen att återkomma med förslag till system med offentliga utfrågningar och vetenskaplig medling,
3. att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag till inrättande av ett system för naturresursräkenskaper och miljökonsekvensbeskrivning,
4. att riksdagen beslutar uppdra åt regeringen att kartlägga energiförbrukningens effekter på koldioxidhalten samt förelägga riksdagen förslag om åtgärder med anledning av detta,
5. att riksdagen beslutar uppdra åt regeringen att vidta åtgärder för att minska produktion och användning av freoner i enlighet med motionen,

* Se även motion 1984/85:2245.

6. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om att prioritera åtgärder mot av kemiska ämnen med varaktiga effekter i miljön.

Stockholm den 25 januari 1985

THORBJÖRN FÄLLDIN (c)
OLOF JOHANSSON (c)
RUNE GUSTAVSSON (c)
ANDERS DAHLGREN (c)
TAGE SUNDKVIST (c)
NILS G. ÅSLING (c)
ARNE FRANSSON (c)
GUNILLA ANDRÉ (c)
GUNNAR BJÖRK (c)
i Gävle
KARIN SÖDER (c)
BERTIL JONASSON (c)
KARL BOO (c)
EINAR LARSSON (c)
GUNNEL JONÄNG (c)
KJELL A. MATTSSON (c)
BRITTA HAMMARBACKEN (c)
BERTIL FISKESJÖ (c)